

Долі людські

Табір гірше пекла

Християнська релігія повчає, що той, хто на цьому світі веде себе агресивно й нерозумно, завдаючи страждань і болю оточуючим, на тому світі потрапить у пекло на вічні муки. Тобто пекло подається, як найгірше, що може бути для душі після смерті. А мені довелося бачити у житті на землі місце гірше самого пекла. Ось уже скільки десятиліть минуло з часу моїх тортур, а й досі перед очима бачу спотворені, змарнілі обличчя мучеників, на собі відчуваю невидимий біль мучителів.

...Квітень далекого 1945-го року. Воркута, стаціонар № 3, вцінт набитий німеччинами страждальцями. Бокові вікна приміщення наглухо забиті, аби дати якнайменше світла. Залишено тільки два причілкових. У бараці глухий стогін, подібний на шарудіння сухого листя. Нас зрідка навідує табірний лікар Гінделблат. Звично запитує:

— Як дела, какіе жалобы?

Спробуй правду сказа-

ти. А втім, він і сам добре знає, що кожному, хто сюди потрапив, залишалося, як кажуть, три чиниці до смерті. Пожалієшся на жахливі умови утримання, наглядачі таке придумують, аби видержав. Тому усі мовчимо. Довго і терпеливо. Коли лікар обійшов десь з півбарака, з нижніх нар, мов з-під печі, з'явився доходягя. Осмілився таки, відчуваючи, що наступав вже кінець. З перших слів того сміливця було чути, що він западенець, як там казали. Ламаною російсько-українською мовою звернувся до «гражданина начальника».

— Я вже тут лежу третій місяць і бачу, що своїми ногами не вийду із цього стаціонару. Спишіть мене куди-небудь днювальним або в інше місце. Аби бути на свіжому повітрі.

Гінделблат і його свита здивовано зупинилися. Щоб довести на практиці, що лікар виконує тут свої прямі обов'язки, невдоволено кинув:

— Зніми сорочку.

Доходягя зняв, оголивши ребра. Лікар постукав по них, наче по зубатому дерев'яному рублеві для прасування білизни. Відтягнув на худому тілі шкіру і мовив під усмішки конвоїрів:

— Якби на тобі не цей чохол, ти б розсипався. А списувати не маю права, ти ще живий.

Старшим санітаром у нас був циган з обмороженими пальцями на ногах. В обід він з своїми помічниками пішов на кухню за харчами. Відвернувся кудись і черговий. Цим і скористався доходягя. Вискочив босий, к одній лише білизні на ву-

лицю. День був морозний і сонячний. Примруживши очі, полпентався до сторожової вишки. За тричотири кроки до забороненої зони бідолаха зав'яз у глибокому снігу. Поборсавшись безсило трохи, заволав до охоронця:

— Вартовий, ей, вартовий, пристріли мене! Вкороги мої муки. На тому світі за тебе молитиму Бога.

Охоронець, звівши на втікача автомат, з намісною відповів:

— Вмерти від кулі — то велика розкіш. Тебе привезли, щоб ти подох у муках.

Тут підбігли черговий і старший санітар. Черговий ухопив доходягя за сорочку на спині. Сорочка в руках так і розсунулася, не затріщавши. Тоді двоє взяли хворого за руки і — волоком до бараку. А там і покарали, залишивши без обіду. Щоправда, на вечерю дали аж дві порції табірної каші.

Наступного дня розносили хліб. Тим, хто сидів, давали його в руки, лежачих не турбували. Та санітар, підійшовши до доходяги, полапав його ногу. Вона була ще теплою. Пайку хліба поклав до ноги.

А після сніданку один із засуджених помер. Циган зняв з нього сорочку. Підійшов до учорашнього «героя», розворушивши, посадив на край нарів. Мовчки натягнув на нього сорочку покійника, а тоді сказав:

— Завтра Юрійів день — день мого ангела. Якщо виживеш, то запам'ятай його.

Тоді й хворий згадав: — Хлопці, — а в ме-

не сьогодні день народження!

Хто як міг, так і вітав іменинника: ближчі по нарах тисли руки, дальші — слали побажання. А один попросив:

— Якщо виживеш, не розкажуй пережитого тут рідним, бо завдаси їм великого жалю...

Вжив. Але хіба можна мовчати? Було б несправедливо. Про те, що з нами, безневинними, робили кати, треба криком кричати, аби подібного ніколи і ні з ким не повторилося. Тим паче, коли засліплени й обдурені люди у наш час кажуть: «Нікого марно не судили, нікого й не мучили». А якось на вулиці почув таке: «Я у Славуті живу з 1924 року і нічого ніколи не чула про голодомор. А тут що не день, то згадують новий голодомор, нові репресії і насильницькі колективізації. Голод був на Піволжі, бо там була засуха. Наші селяни колись вступали до колгоспу добровільно, будували нове життя...».

Ось так. Виходить, що й мені хтось набрехав, або й наснилося, ніби я був безневинно засланим у Воркуту. Терпів знущання, приниження, муки. Виходить, що на мене не зодягали сорочки покійника, не просив у вартового смерті, аби позбутися своїх духовних і фізичних болей. Ні, так було. Возили мене, як каторжника, по далеких і чужих краях, аби живцем розтоптати, знищити мою волю до свободи. Від того й бридко мені тепер дивитися на задурманених людей, моторошно слухати розмови: «Этого не было, это все придумали националисты».

Іван СУЩУК,
уродженець села Русивель, житель міста Славуті Хмельницької області.